

A közművelődés szerepe és funkciója a magyarságtudat megőrzésében – határokon át

Bajusz Erika Közösségszervezés alapképzési szak

Kodolányi János Egyetem

A kutatás célkitűzései

Kutatásom a közművelődés rendeltetéseit hivatott bemutatni, különösen az önazonosságtudat erősítésében meghatározott szerepét figyelembe véve, egy határon túli kis település közösségének és közművelődési lehetőségeinek vizsgálatán keresztül.

Vizsgálatommal szeretném felhívni a figyelmet, hogy a közművelődési programok szervezésénél a legfontosabb célcsoport a gyerekek és a fiatalok legyenek, ugyanis ők azok, akiknek már teljesen természetes az a kettős identitásállapot, amelyben élnek, és a többségi nyelvű környezetben kellő útmutatás nélkül nincs igényük a magyarságtudat erősítésére.

Kutatásommal hangsúlyozni szeretném, hogy a közművelődés megszervezése határon túli régióban nem történhet egy általános minta alapján, egy településen a közművelődési munkát csak a helyi adottságok és tulajdonságok figyelembevételével lehet megszervezni.

Vízaknán szerveződő programok csoportosítása

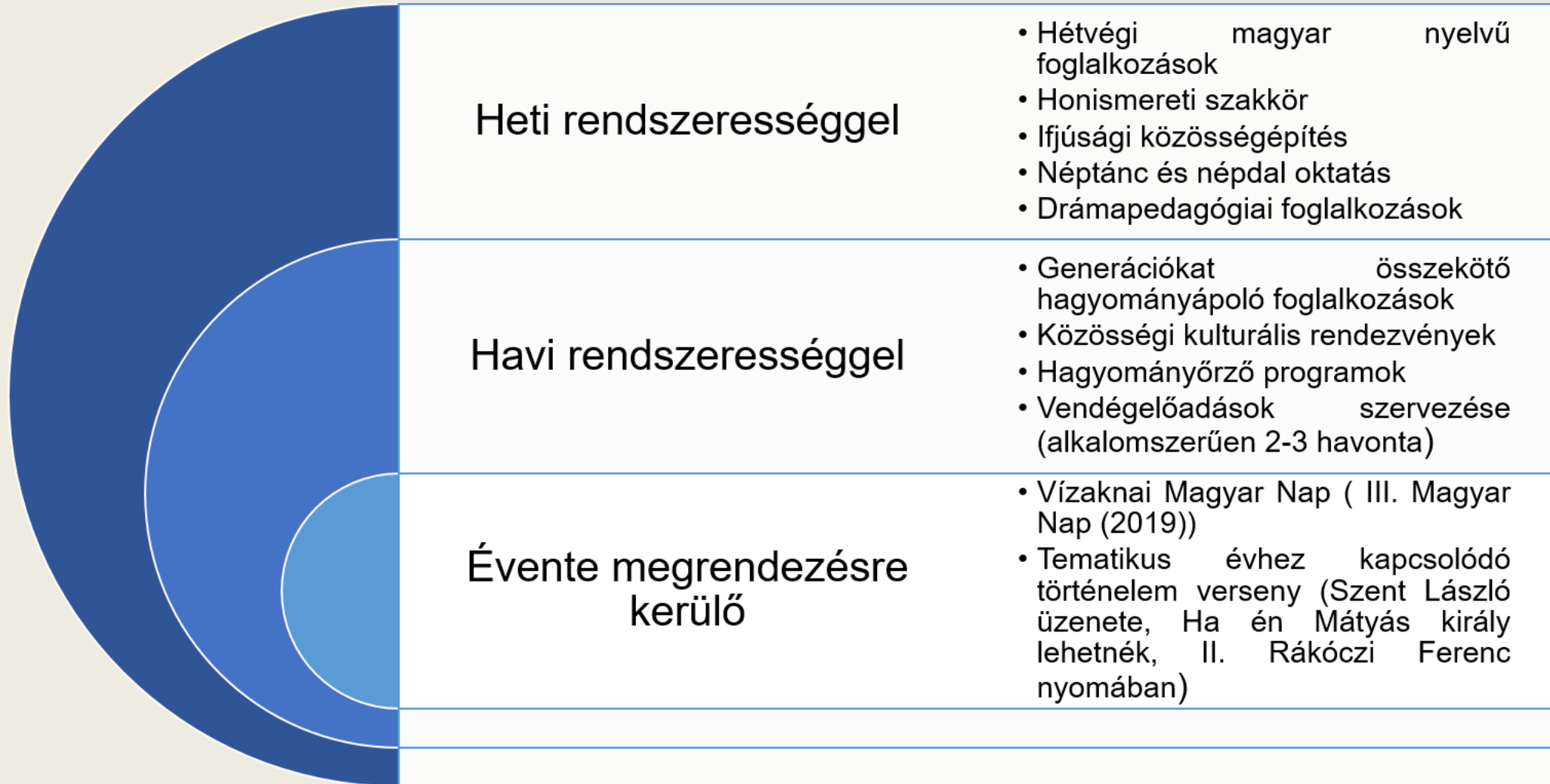
A szórvány mint fogalom

A szórvány meghatározásánál elsősorban a demográfiai arányokat kell megvizsgálnunk, hisz egy közösség először is attól szórvány, hogy az adott régióban, az adott településeken, a többségi környezetben számaránya folyamatosan csökken (Vetési 2006). Egy másik álláspont szerint a szórvány a nyelvvel és az identitással kapcsolható össze, és a szórvány asszimilációra hajlamosító közeg, mely folyamat végeredménye lehet nyelvvtáltás, kultúraelhagyás vagy akár etnikai adaptáció (Bodó 2007). Véleményem szerint a közművelődés lehetőségeinek megteremtésével egyformán kell hatnunk a környezeti tényezőkre, tompítanunk kell azok negatív hatásait -, és az identitásra is, oly módon, hogy gyarapítjuk azokat az értékeket, amelyek segítenek szilárdabbá tenni az önazonosság-tudatot.

Az egyházi közösségépítés – a kisebbségi egyházak szerepvállalása

Szórványvidékeken az egyházak sok településen a magyar nyelv utolsó bástyájaként állnak és szolgálnak. A lelkipásztorok szakrális feladataik mellett szerteágazó közösségépítő és nyelvmentő feladatot látnak el, miközben mindennapos küzdelmet folytatnak a többségi nyelv térhódítása ellen, és igyekeznek azt a templom falai közé nem beengedni (Vetési 2005). Ugyanakkor a külhoni magyar közösségeknek nem szabad elzárkózniuk, nyitniuk kell a többségi nyelv és kultúra felé is a békés együttélés jegyében. Itt, ebben a kettős identitás által meghatározott világban az esetenkénti többségi nyelvű szolgálat fontos küldetés lehet egymás elfogadásához, és a vegyes családok esetében az identitás erősítéséhez (Vetési 2001).

A közművelődés fejlesztésének eredményeként létrejött programsorozatok

Eredmények

Munkásságom során céloim volt:

- fejleszteni a közösség kulturális tudatosság kompetenciáját;
- elősegíteni, hogy a fiatalok számára is fontos legyen a saját kultúra, identitás megértése és elfogadása;
- hagyományörzés, a kulturális értékek megismerése és megőrzése;
- küldetésem volt felhívni a figyelmet nemzeti örökségünk, környezetünk értékességére, valamint a településükhöz és közösségükhöz való tartozásra, felelősségre.

Ösztöndíjas tevékenységem által:

- sikerült felkelteni a vízaknai magyar közösség közművelődési igényét, valamint felépíteni, hogy az anyanyelvi művelődés közösségi érték legyen;
- a hétfégi magyar nyelvű foglalkozások révén elindult a legfiatalabb korosztály anyanyelvi oktatásának támogatása, mely keretén belül a gyerekek megismerkedhetnek a magyar helyesírás, olvasás, valamint a népmese, népdal és néptánc világával;
- a fiatalok aktív jelenléte tapasztalható a közösségi alkalmakon, valamint elindult a generációk közötti kommunikáció.

Záró gondolatok

A vízaknai közösség vizsgálatával megerősítést nyertem a közművelődés fontos szerepét illetően az önazonosságtudat megszilárdításában. A közösség csökkenő-, viszont a vegyes házasságok növekvő száma, az iskola megszűnése és a mindennapokban a többségi nyelv és kultúra árnyékában nem várhatunk csodákat, azonban nem hagyhatjuk magára a kevés lélekszámot számláló magyar közösségeket, akik még vágynak a magyar szóra, a magyar értékeket még sajátjuknak tekintik.

Szent László üzenete c. történelem vetélkedő csoportkép

A kutatás módszertana

A vízaknai közösséget terepmunka során ismertem meg. A Nemzetpolitikai Államtitkárság Petőfi Sándor ösztöndíjasaként (2016-2018) közösségépítő munkát végeztem a településen, miközben segitettem kiépíteni a közművelődési programok lehetőségét, valamint közösségszervezéssel foglalkoztam.

Kutatásom művelődésszociológiai szempontokat és a kultúraközvetítés intézményrendszerét bemutató szempontokat egyaránt érvényesít. A kutatás során feltérképeztem a többségi román területen található település közművelődési életét, megismertem a közművelődésben szerepet vállaló intézmények munkásságát, eredményeit és nehézségeit.

A kutatási téma elméleti kidolgozásához, szakirodalmának és az erdélyi régiók ismérveinek feltérképezéséhez neves szórványkutatók elemzéseit használtam. A terepmunka során interjúkat készítettem a helyi magyar közösség tagjaival és vezetőivel.

Vízakna, ahol az egyház és az identitás összefonódik

Vízakna Dél-Erdélyben, Szeben megyében található, kb. 3000 fős település, lakosságnak mindössze 10 százalékát alkotják magyarok. A közösség jellemzője, hogy a **szerveződés alapja az egyház**, egyedüli színtérként az egyház, a vasárnapi istentisztelet szolgál hosszú évtizedek óta a magyarságuk közösségi megélésére. A közösség központja a hit, az értékek és a tradíció. Minden magyar nemzeti és kulturális ünnep, valamint minden a magyar kultúrához, az anyanyelv ápoláshoz köthető program megszervezése a református egyház keretén belül történik, és az egyházi vezetőre hárul.

A három fő szocializációs intézményt megvizsgálva az **asszimiláció láncfolyamatát és társadalmi hatásait** (Bodó 2014) figyelhetjük meg a közösségben.

A **család intézménye**: egyre gyakoribbak a vegyes házasságok, de a színmagyar családok is olyan mértékben elrománosodtak és beolvadtak a mindennapi domináns többségi közegbe, hogy már otthon is egyre többször beszélnek románul, vagy jövevényszavakkal törik meg a folytonos anyanyelv használat.

Az **iskola intézménye**: a magyar nemzetiségű családok is román osztályba íratják a gyerekeket, melynek következtében 2020 őszétől megszűnik a magyar nyelvű oktatás.

Az **egyház szolgái** egyedül a magyar nyelv bástyájaként, ahol különböző korosztályok szerint foglalkozásokat szerveznek, ennek keretében a közösség tagjai hetente egy órában anyanyelven folyó programon vehetnek részt.

Irodalomjegyzék

Bodó Barna (2007): A szórványtól a nemzetig – és vissza. Pro Minoritate 2007. 1. (Tavaszi).
Bodó Barna (2014): Szórványról - másként, Korunk 25. évf. 6. sz.
Vetési László (2006): Erdélyi szórványsors Tények, tervek és álmok In: Mint oldott kéve. Barangolások a szórványvilágban.
Vetési László (2001): Juhaimnak maradéka. Anyanyelv, egyház, peremvilág: Sorskérdések a nyelvhatáron. Ariadné Könyvek. Komp-Press, Kolozsvár.

